

2025-09-01

§ 155 2025.233 KS

Svar på initiativärende till kommunstyrelsen gällande beslut om generell avvikelse från regler om dygnsvila för personlig assistans – Martin Lindberg (V)**Ärendebeskrivning**

Martin Lindberg (V) har den 7 april 2025 lämnat ett initiativärende till kommunstyrelsen gällande införandet av generell avvikelse från regler för dygnsvila för personlig assistans. I initiativärendet föreslås att:

- Kommunstyrelsen beslutar om generell avvikelse från de nya bestämmelserna om dygnsvila för assistenter* i vård- och omsorgsförvaltningen inom verksamheten personlig assistans.
- Kommunstyrelsen beslutar om generell avvikelse från bestämmelserna om dygnsvila för personliga assistenter i samband med assistansanvändares resor inom verksamheten personlig assistans.

Kommunstyrelsen beslutade den 5 maj 2025, § 87 att överlämna ärendet till kommunledningskontoret för beredning.

*Det har uppdagats att vänsterpartiet i sitt initiativ skrivit "assistansanvändare" istället för "assistenter". KSO och kommunledningen har valt att tolka detta som en ren felskrivning då syftet med initiativet är klarlagt i övrigt.

Beredning

Kommunledningskontoret har i skrivelse den 13 augusti 2025 lämnat följande yttrande:

Huvudregeln är att alla medarbetare inom kommunal sektor ska ha minst 11 timmars sammanhängande dygnsvila under varje 24-timmarsperiod, enligt nya bestämmelser som trädde i kraft den 1 oktober 2023 respektive den 1 februari 2024. Reglerna för dygnsvila grundas på EU-direktiv, lagstiftning och kollektivavtal. Det innebär att alla arbetspass ska vara följt av en period av dygnsvila. Det finns viss möjlighet till undantag från reglerna i Allmänna bestämmelser och denna möjlighet är mycket restriktiv och kan endast bli aktuell i verksamheter som har uppdrag att skydda liv, hälsa och säkerhet. Varje undantag förutsätter dessutom att det inte är möjligt att klara bemanningen på annat sätt. Utgångspunkt är att Alingsås kommun ska följa EU-direktiv, gällande lagstiftning och kollektivavtal.

Enligt Allmänna bestämmelser Bilaga J inom funktionshinderområdet har arbetsgivaren möjlighet att besluta om arbetspass som överstiger 20 timmar om det är nödvändigt för att säkerställa den enskildes rättigheter och friheter som följer av Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Beslut om sådan avvikelse kan endast fattas då inga andra rimliga åtgärder står till buds. Exempelvis när den enskilde planerar en resa eller aktivitet där avslösning mellan arbetstagare inte är möjlig eller rimlig. Kommunstyrelsen har den 2 juni 2025, § 114 beslutat om generell avvikelse från dygnsvila inom funktionshinderområdet i Bilaga J i samband med resor.

2025-09-01

Kommunledningskontoret gör i dialog med vård- och omsorgsförvaltningen bedömningen att det är problematiskt att fatta generella beslut om avvikelser från dygnsvilo-reglerna för samtliga medarbetare inom LSS-området och assistansberättigade. Varje enskilt ärende måste beaktas och i varje fall ska samtliga möjligheter att säkerställa bemanning utan att inskränka arbetstagares rätt till dygnsvila vara uttömda innan ett eventuellt beslut om avvikelse kan övervägas. Vidare ska de åtgärder som vidtagits för att efterleva dygnsvilo-regler redogöras för Centrala parter arbetstidnämnd.

Vid en jämförelse av andra kommuner inom området har kommunen en högre andel assistansärenden och en högre andel ärenden som följer Bilaga J, samt en högre andel avvikelser mot dygnsvila i förhållande till andel invånare och andel assistansärenden. Detta kan tyda på att assistansärenden med avvikelse mot dygnsvila inom kommunen redan ligger inom avtalets syfte och är tillräckligt omfattande med befintligt arbetssätt för hantering av avvikelser.

Ett beslut om avvikelser gäller under 12 månader och under denna tid ska det undersökas om det finns andra åtgärder som kan vidtas för att förlägga arbetstiden utan att tillämpa avvikelsen.

För att möta de enskildas behov och rätt till ett självständigt liv förordar vård- och omsorgsförvaltningen istället en möjlig avvikelse gällande dygnsvila för anställda inom personlig assistans primärt kopplat till följande specifika scenarier:

1. Vid helger, storhelger och semesterperioder då de enskilda inte har daglig verksamhet eller sysselsättning.
2. Vid sjukdom hos de enskilda då de behöver vara hemma från sin dagliga verksamhet eller sysselsättning.
3. Under kortare utredningsperiod vid enskilds förändrade mående som kan hänföras till schemaförutsättningar och personalbyten.
4. Vid sjukhusvistelse, i de fall de enskilda har en komplex diagnos som kräver ingående kunskap om både kommunikation och specifika beteenden vilket kräver närvaro av personliga assistenter.
5. I anslutning till APT och verksamhetsmöte, samt utbildningsdagar.

I de fall en avvikelse enligt ovanstående punkter ska beslutas ska det framgå att sedvanlig MBL-förhandling och en riskbedömning inför införande av avvikelsen ska ha genomförts.

Kommunledningskontoret gör en sammantagen bedömning att ovanstående kan ge en vägledning för beslut om möjlig avvikelse i det enskilda fallet.

Kommunledningskontoret anser däremot att generell avvikelse enligt initiativärendet inte är möjlig och att det behövs göras en bedömning i varje enskilt fall.

Kommunledningskontorets förslag till beslut:

1. Initiativärendet avslås.

2025-09-01

2. Vård - och omsorgsnämnden får ansöka om avvikelse gällande dygnsvila för anställda inom personlig assistens primärt kopplat till följande specifika scenarier i enskilda fall då verksamheten kräver det:
- Vid helger, storhelger och semesterperioder då de enskilda inte har daglig verksamhet eller sysselsättning.
 - Vid sjukdom hos de enskilda då de behöver vara hemma från sin dagliga verksamhet eller sysselsättning.
 - Under kortare utredningsperiod vid enskilds förändrade mående som kan hänföras till schemaförutsättningar och personalbyten.
 - Vid sjukhusvistelse. I de fall de enskilda har en komplex diagnos som kräver ingående kunskap om både kommunikation och specifika beteenden vilket kräver närvaro av personliga assistenter.
 - I anslutning till APT och verksamhetsmöte, samt utbildningsdagar.

Kommunstyrelsens arbetsutskott har den 20 augusti 2025, § 129 behandlat ärendet och föreslagit att kommunledningskontorets förslag till beslut bifalls.

Mötet ajourneras kl. 16.48 till 17.00.

Förslag till beslut på sammanträdet

Anton César (S) föreslår att initiativärendet bifalls.

Amanda Andersson (MP), Heidi Hankanen Ångberg (C) och Sanna Dabolins (V) föreslår att Anton Césars (S) förslag till beslut bifalls.

Karin Schagerlind (M), Jan-Erik Wallin (M), Inger Carlborg (M), Lady France Mulumba (KD) och Jens Christian Berlin (L) föreslår att arbetsutskottets förslag till beslut bifalls med följande tillägg:

Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna föreslår att kommunen fortsätter nyttja möjlighet till 24-timmarsspass med sovande jour inom personlig assistans i enlighet med Cirkulär 24:42 och Bilaga J/PAN. Beslutet ska ske ansvarsfullt, med tydliga villkor för arbetsmiljö, brukarkontinuitet och uppföljning, i enlighet med gällande regelverk.

Villkor för införandet:

- Beslutet gäller max 12 månader och ska kvartalsvis följas upp vad gäller arbetsmiljö, sjukfrånvaro, brukarkontinuitet och ekonomi.
- Varje införande sker först efter dokumenterad risk- och behovsbedömning samt MBL-förhandling med berörda fackliga parter.
- Efter varje dygnspass ska minst lika lång kompenserande vila ges, och den ska starta omedelbart efter passets slut.
- Dygnspass används endast där brukarens behov kräver det och andra rimliga schemalösningar är uttömda – i enlighet med cirkuläret.
- Beslutet anmäls till Centrala parter arbetstidsnämnd innan det kan tillämpas.
- Brukare, anhöriga och personalrepresentanter involveras i uppföljningen.
- En slutrapport lämnas minst tre månader innan beslutets utgång, med rekommendation om vidareföring eller avslut.

2025-09-01

Mats Bjelkemyr (SD) föreslår att Karin Schagerlinds (M) med fleras förslag till beslut bifalls.

Beslutsgång

Ordföranden ställer arbetsutskottets förslag till beslut mot Anton Césars med fleras förslag till beslut och finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla arbetsutskottets förslag.

Omröstning

Omröstning begärs.

Följande beslutsgång godkänns:

Ja-röst för bifall till arbetsutskottets förslag till beslut.

Nej-röst för bifall till Anton Césars förslag till beslut.

Omröstningsresultat

Med 7 ja-röster och 8 nej-röster finner ordföranden att kommunstyrelsen beslutar att bifalla Anton Césars förslag till beslut.

Omröstningsresultatet finns i slutet av paragrafen.

Beslut

Initiativärendet bifalls.

2025-09-01

Reservation

Karin Schagerlind (M), Jan-Erik Wallin (M), Inger Carlborg (M), Jens Christian Berlin (L) och Lady France Mulumba (KD) lämnar följande skriftliga reservation:

Vi delar uppfattningen att brukarnas behov av trygghet, kontinuitet och god omsorg måste stå i centrum. Vi instämmer också i att personalens arbetssituation ska bestå av hållbara schemalösningar. Vi är därför i grunden positiva till att pröva längre arbetspass inom ramen för gällande lagstiftning, kollektivavtal och arbetsmiljöregler.

Vi kan dock inte ställa oss bakom det beslut som kommunstyrelsen nu fattat, eftersom det innebär en generell avvikelse från bestämmelserna om dygnsvila, utan att nödvändiga formella steg har vidtagits. Beslutet har tagits utan att följande krav har säkerställts:

- Genomförd risk- och konsekvensbedömning ur arbetsmiljösynpunkt,
- Obligatorisk MBL-förhandling enligt lag och kollektivavtal,
- Anmälan till centrala arbetstidsnämnden enligt Cirkulär 24:42 och Bilaga J/PAN,
- En tydlig plan för uppföljning med mätbara mål för både brukarkontinuitet och arbetsmiljö.

Därtill är det anmärkningsvärt att beslutet inte omfattar hela verksamheten. En arbetsgrupp inom LSS-boenden berörs direkt, men har inte analyserats eller inkluderats i underlaget.

Det är vår uppfattning att beslut som innebär avsteg från centrala kollektivavtal, arbetsmiljölagstiftning och EU-direktiv kräver högsta möjliga noggrannhet i både beslutsprocess och underlag. Eftersom detta inte har skett, kan det inte uteslutas att beslutet kommer att bli föremål för laglighetsprövning enligt kommunallagen.

Vi beklagar att kommunstyrelsen trots detta valt att gå vidare utan att först säkerställa att beslutet är formellt, rättsligt och arbetsmiljömässigt hållbart.

Anteckning

Jens Christian Berlin (L) lämnar följande protokollsanteckning:

Kommunallagen ger en ledamot i en nämnd rätten att väcka ärende i nämnden. Detta motsvarar i någon mening rätten för ledamöter i kommunfullmäktige att lämna motioner, och ger ledamöterna möjligheten att få sina förslag prövade av respektive politiska organ. Enligt min mening bör nämndinitiativ i tillämpliga delar hanteras på samma sätt som motioner. Ett förslag kan bifallas, avslås eller besvaras samt i vissa fall avvisas. Om ett nämndinitiativ bereds av förvaltningen bör enligt min mening inte andra alternativa förslag läggas fram, så som har gjorts i detta ärende. Det leder till en viss godtycklighet i hur olika förslag behandlas. Initiativrätten ger ledamöterna rätten att få sina förslag prövade politiskt, men den bör inte innebära att förvaltningen på eget initiativ, utan föregående politiskt beslut, utreder alternativa förslag.

Vad beträffar kommunstyrelsens beslut om dygnsvila så strider det mot gällande lagar och avtal liksom bryter mot grundläggande principer för rollfördelning mellan politik, arbetsgivarrepresentanter och arbetstagarorganisationer. Det är oansvarigt, omoget och oseriöst.

Frågor som den som behandlas i det aktuella ärendet bör i första hand hanteras av arbetsgivarrepresentanter och fackföreningar. Att ta upp frågan som ett partipolitiskt förslag

2025-09-01

innebär att man samtidigt accepterar att andra arbetsrelaterade frågor kan initieras och beslutas politiskt och det oavsett vilken majoritet som kan formas vid varje enskilt tillfälle. I förlängningen undergräver det de anställdas rätt att organisera sig.

En grundprincip i lagen om medbestämmande i arbetslivet är att förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetstagare ska ske innan arbetsgivaren beslutar om viktigare förändring av sin verksamhet. Kommunstyrelsens beslut innebär ett åsidosättande av den principen. Extra märkligt är att Socialdemokraterna av alla partier medverkar i en sådan hantering.

Beslutet har också fattats utan att samtliga möjligheter att säkerställa bemanning utan att inskränka arbetstagares rätt till dygnsvila har utretts och är uttömda. Det strider därmed mot de reglerna för dygnsvila som följer av EU-direktiv, nationell lagstiftning och kollektivavtal.

Slutligen konstatera jag att den första att-satsen i Vänsterpartiets initiativvarende avser dygnsvila för assistansanvändare, det vill säga brukarna, inte de anställda. Det är naturligtvis en felskrivning. Att Vänsterpartiet inte tillräckligt kontrollerat och korrekturläst sina förslag innan de lämnats till kommunstyrelsen är nonchalant – både mot de berörda anställda och mot kommunstyrelsen.

Anton César (S), Anita Hedén Unosson (S), Peter Norlander (S), Pamela Nilsson Ludvigsson (S) och Anders Julin (S) lämnar följande protokollsanteckning:

Socialdemokraterna i kommunstyrelsen vill med denna protokollsanteckning redovisa vår ståndpunkt i ärendet.

Vi står självklart bakom arbetstidslagstiftningen och parternas överenskommelser. Vår bedömning är dock att det, ur både medarbetar- och brukarperspektiv, finns starka skäl för Alingsås kommun att besluta om en generell avvikelse från reglerna om dygnsvila för personlig assistans, i likhet med många andra kommuner.

Vi har tagit del av erfarenheter från personal och andra kommuner. Slutsatsen är att en generell avvikelse kan underlätta schemaläggning, minska antalet personalbyten och därmed reducera oro och stress för brukarna med förbättrad arbetsmiljö för medarbetarna som följd.

EU:s arbetstidsregler är av generell karaktär och utgår inte från svenska eller lokala förhållanden. En av EU:s grundprinciper är dessutom att beslut ska fattas så nära medborgaren som möjligt. Regelverket tillåter att besluta om generell avvikelse, och vi menar att Alingsås kommun bör tillämpa denna möjlighet. Vi vill med andra ord inte gå emot lagstiftningen utan snarare nyttja en möjlighet som finns inom regelverket och lagens ramar.

En generell dispens gäller endast under tolv månader. Under den tiden är kommunen skyldig att utreda alternativa lösningar för arbetstidens förläggning. Avvikelsen är inte tvingande, utan utgör ett verktyg för arbetsgivare och arbetstagare vid schemaläggning, vilket också ger kommunen möjlighet att pröva olika modeller innan en slutlig utvärdering görs.

Vi förutsätter att arbetsgivare och chefer för en nära dialog med personalen i syfte att skapa scheman som fungerar ur arbetsmiljösynpunkt. Ett gott och engagerat ledarskap samt personalens delaktighet är avgörande för att modellen ska bli framgångsrik.

2025-09-01

Vi bedömer att en generell avvikelse ger samtliga parter bättre förutsättningar och verktyg för schemaläggning, i likhet med situationen innan nuvarande EU-regler började tillämpas. Det avgörande ur ett arbetsmiljöperspektiv är oftast mängden vila mellan arbetspassen och fördelningen mellan vaken och sovande jour snarare det exakta antalet timmar som ett arbetspass är.

Slutligen vill vi framhålla att en generell avvikelse från reglerna skulle minska den administrativa bördan för kommunstyrelsen, som annars belastas med ett stort antal enskilda ärenden. Det är också ett uttryck för tillitsbaserad och effektiv styrning, där arbetsgivare och arbetstagare ges förtroende att i dialog finna de mest ändamålsenliga lösningarna.

Expedieras till

Vård- och omsorgsnämnden

Beslutsunderlag

- §129 KSAU Initiativärende till kommunstyrelsen gällande beslut om generell avvikelse från regler om dygnsvila för personlig assistans – Martin Lindberg (V)
- Tjänsteskrivelse - Svar på initiativärende till kommunstyrelsen gällande beslut om generell avvikelse från regler om dygnsvila
- Yttrande från vård- och omsorgsförvaltningen
- §87 KS Initiativärende till kommunstyrelsen gällande beslut om generell avvikelse från regler om dygnsvila för personlig assistans – Martin Lindberg (V)
- Initiativärende till kommunstyrelsen gällande beslut om generell avvikelse från regler om dygnsvila för personlig assistans – Martin Lindberg (V)

2025-09-01

Voteringslista: §155

Ärende: Svar på initiativärende till kommunstyrelsen gällande beslut om generell avvikelse från regler om dygnsvila för personlig assistans – Martin Lindberg (V), 2025.233 KS

Voteringslist(or)

Omröstning gällande svar på initiativärende gällande beslut om generell avvikelse för dygnsvila

Ledamot	Ja	Nej	Avstår
Jan-Erik Wallin (M), ordförande	X		
Anton César (S), vice ordförande		X	
Anita Hedén Unosson (S), ledamot		X	
Peter Norlander (S), ledamot		X	
Pamela Nilsson Ludvigsson (S), ledamot		X	
Anders Julin (S), ledamot		X	
Inger Carlborg (M), ledamot	X		
Karin Schagerlind (M), ledamot	X		
Mats Bjelkemyr (SD), ledamot	X		
Gunilla Gomer (SD), ledamot	X		
Sanna Dabolins (V), ledamot		X	
Lady France Mulumba (KD), ledamot	X		
Heidi Hankanen Ängberg (C), ledamot		X	
Jens Christian Berlin (L), ledamot	X		
Amanda Andersson (MP), ledamot		X	
Resultat	7	8	0